

Riksantikvaren
Postboks 8196 Dep
0034 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

2017/14876-HAÅR

11.01.2018

Fv. 62 Fjelbergsambandet, Nordhus gnr 209 bnr 2 og 3, Fjelberg (Prestegarden) gnr 210 bnr 43 og Ytshus gnr 217 bnr 1, Kvinnherad k. - Dispensasjon fra KML § 8, 4. ledd for id 143890, 111936 og 111940. Tilrådning

Vi viser til søknad om dispensasjon etter kulturminnelovens § 8, 4. ledd fremmet av Hordaland fylkeskommune i forbindelse med detaljreguleringsplan for fv.62 Fjelbergsambandet, Kvinnherad kommune, Hordaland fylke. Søknaden er sendt til Riksantikvaren i brev datert den 30.11.2017 med kopi til Universitetsmuseet i Bergen. Her følger Universitetsmuseet i Bergen sin tilrådning med forslag til prosjektplan og budsjett vedlagt.

Tidligere saksgang

Bakgrunnen for saken er regulering av nytt vegsamband mellom Borgundøy, Fjelbergøy og Halsnøy i Kvinnherad kommune, Hordaland. Tiltakshaver er Kvinnherad kommune. Forslag til reguleringsplan for veg på Borgundøy, Fjelbergøy og bro til Halsnøy, ArealplanID: 1224 20170006, deler av gnr 208, 209, 210, 216, 217 og 224 Kvinnherad kommune ble lagt ut til offentlig ettersyn 27.10.2017. Varsel om oppstart av planarbeid og forslag til planprogram ble lagt ut til offentlig høring 04.09.2017 med frist for merknader satt til 15.10.2017. Fylkesvegtraséen følger alternativ 2A i kommunedelplanen vedtatt 27.09.2012, men med bro i stedet for kabelferje mellom Fjelberg og Sydnes.

Telefon 55 58 00 00
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Universitetsmuseet i Bergen
Avdeling for kulturhistorie
Fornminneseksjonen
Telefon 5558717 8
post@fms.uib.no

Postadresse
Universitetsmuseet i Bergen
Avdeling for kulturhistorie
Fornminneseksjonen
Postboks 7800
5020 Bergen

Besøksadresse
J.Frielesgt. 1
Bergen

Saksbehandler
Hanne Bente Årskog
55 58 26 65

Det ble gjort arkeologiske registreringer i hele traséen i 2006 og 2011, med funn av automatisk freda kulturminner flere steder innenfor planområdet. I brev datert 08.11.2017 varslet Hordaland fylkeskommune om krav til arkeologiske registreringer i området som ble berørt av planendringen. Den arkeologiske registreringen som ble gjennomført 21.11.17 medførte ikke funn av automatisk freda kulturminne.

Beskrivelse av fornminnene

Det ble gjennomført arkeologiske registreringer med funn av automatisk freda kulturminner innenfor planområdet i 2006 og i 2011. Registreringen i 2006 ble gjennomført ved overflateregistrering, prøvestikking og maskinell flateavdekking. Det ble påvist fossile dyrkningsspor på Usthus på Borgundøy (id. 111956), og på Nordhus (id. 111936 og id. 111940) og i Rongedalen (id. 111548) på Fjelbergøy. På sørspissen av Fjelbergøy ble det påvist dyrkningslag (id. 112154) og et aktivitetsområde (id. 112153) i tilknytning til et tidligere påvist romertidsnaust (id. 112152). Registreringen i 2011 ble gjennomført innenfor et mindre delstrekke på Usthus på Borgundøy, i forbindelse med flytting av traséen utenom tidligere registrerte automatisk freda kulturminne. Det ble påvist to dyrkningslokaliteter (id. 143884, og id. 143890) i nærheten av dyrkningslokaliteten (id. 111956) som ble påvist i 2006.

De omsøkte kulturminnene askeladden id. 143890, id. 111936 og id. 111940

Askeladden id. 143890 er en dyrkningslagslokalitet med utstrekning på omlag 470 m², på Usthus gnr. 217, bnr. 1, på Borgundøy. Under registreringen i 2011 ble det åpnet fem sjakter øst og nord for våningshuset på gården, og det ble påvist flerfasete fossile dyrkningslag i én av disse, sjakt 7. Dyrkningslagene ble påvist over en lengde på 20 meter, med en tykkelse som varierte fra 15 cm i den sørlige delen til 45 cm i den nordlige delen av sjakta. Dyrkningsprofilen viser minst to faser, og lag B har blitt datert til overgangen førromersk jernalder/eldre romertid (1980 +/- 30 BP, kalibrert 50 f.Kr. - 90 e.Kr.) og lag C har blitt datert til yngre bronsealder (2730 +/- 30 BP, kalibrert 920-810 f.Kr.).

På Nordhus på Fjelbergøy skal traséen hovedsakelig følge eksisterende vei, og både Askeladden id. 111940 og id. 111936 ble påvist i sjakter som ble åpnet inntil og parallelt med dagens vei. Askeladden id. 111940 er tolket som en enfaset dyrkningslagslokalitet med utstrekning på omlag 414 m², på Nordhus gnr. 209, bnr. 3. Det ble åpnet en sjakt langs veien i dette området, og et tydelig dyrkningslag ble observert flere steder i den sørlige delen av den åpne sjakten. Det ble tatt ut en prøve fra dyrkningslaget/avsviingslaget, og laget ble datert til senneolitikum (3660 +/- 30 BP, kal. 2140-1930 f.Kr.). Askeladden id. 111936 er tolket som en dyrkningslokalitet med utstrekning på omlag 544 m², på Nordhus gnr. 209, bnr. 2 og bnr. 3, på Fjelbergøy. Mot bunnen av nordprofilen i den åpne sjakten ble påvist et dyrkningslag/avsviingslag. Det ble tatt ut en prøve til C14-datering, men denne er ikke analysert.

Fylkeskommunens tilrådning

Reguleringsplanen er vurdert å komme i konflikt med lokalitetene id. 143890, id. 111936 og id. 111940. For å hindre konflikt med id. 143890 har Hordaland fylkeskommune i samarbeid med Statens vegvesen forsøkt å finne andre løsninger på vegtraseen på Borgundøy, men dette har ikke vært mulig pga. nærheten til «Krekjahaugen». På Fjelbergøy er id. 111936 i direkte konflikt med tiltaket. Når det gjelder id. 111940 så ligger eksisterende vei i sikringssona til lokaliteten, og det er lite areal utenfor veien som blir berørt.

Fylkeskommunen vurderer at lokalitet id. 143890 har et stort kildepotensiale som en arkeologisk utgraving kan sikre på en god måte. Lokalitetene id. 111936 og id. 111940 vurderes derimot som enkle og mer forstyrta, med faglig lite ny informasjon, og det tilrådes å frigi disse uten vilkår om ytterligere arkeologisk granskning.

Vår vurdering av omsøkte kulturminners kilde- og dokumentasjonsverdi

Vi stiller oss bak fylkeskommunens vurdering av id. 143890 som en lokalitet med stort kildepotensiale hvor en må sette krav om arkeologisk undersøkelse ved inngrep. Dyrkningsporene på Usthus har et tidsspenn i dateringene som strekker seg fra yngre bronsealder til overgangen mot romertid. En arkeologisk undersøkelse med tettere prøveuttak og botaniske analyser med fokus på beite- og dyrkningsindikatorer kan trolig trekke det eldste jordbruksinnslaget lenger tilbake i tid, samt gi en bedre oppløsning og forståelse av de lange linjene i jordbrukskulturen.

Vi må derimot si oss uenige i beskrivelsen av id. 111940 som en lokalitet med lite potensiale for innhenting av ny informasjon. Lokaliteten har en datering til senneolitikum, og generelt sett er det gjennomført få arkeologiske undersøkelser av dyrkningslag i Hordaland, og spesielt den eldste dyrkningsfasen er lite representert. Lokalitetene er tolket som enfaset, men i følge profiltegning fra registreringen inneholder laget tolket som moderne dyrkning også en del kullbiter, noe som antyder at dette kan være en flerfaset lokalitet med potensiale for å fange opp en større tidshorisont enn resultatet fra registreringen tilsier. Lokaliteten har altså et stort kildepotensiale. Etersom det meste av lokaliteten blir bevart, sier vi oss likevel enig i fylkeskommunen sin vurdering i forhold til frigivning uten vilkår om utgraving for den delen av lokaliteten som blir berørt, forutsatt av lokaliteten sikres godt under anleggsarbeidet slik det fremgår av reguleringsforeskriftene.

Når det gjelder id. 111936 er dette en udatert tynn dyrknings- / eller avsviingshorisont. Vi vil påpeke at slike lokaliteter også kan ha en vesentlig kilde- og dokumentasjonsverdi, spesielt om den også representerer en tidlig dyrkningsfase. Fylkeskommunene vurderer også her det faglige potensiale som lite, og mener den er forstyrta av nyere aktivitet. Vi velger derfor å støtte fylkeskommunene sin vurdering om å frigi id. 111936 uten vilkår, forutsatt at id. 111940 blir liggende bevart, slik at kilde- kunnskapspotensiale knyttet til den eldste dyrkningen på stedet blir tatt vare på.

Vår tilråding

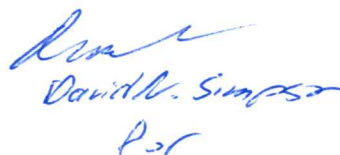
På bakgrunn av foregående vurderinger av de omsøkte kulturminner blir vår konklusjon som følger:

Universitetsmuseet i Bergen, Fornminneseksjonen, støtter Hordaland fylkeskommunes vurdering av saken og tilrår dispensasjon fra Lov om kulturminner § 8. fjerde ledd for *Askeladden id. nr. 143890* med vilkår om en forutgående arkeologisk undersøkelse. Lokalitetene med *Askeladden id.nr. 111936* og den delen av *Askeladden id.nr. 111940* som er i konflikt med utbyggingen blir frigitt uten vilkår.

Vennlig hilsen

Asbjørn Engevik
Avdelingsleder

Asle Bruen Olsen
Seksjonssjef

Vedlegg:

Forslag til prosjektplan
Forslag til budsjett
Budsjettark

Kopi
Hordaland fylkeskommune